

ЕКОНОМІКА ТА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

УДК 336.77:631.1
JEL Classification: E62, Q14

DOI: 10.37332/2309-1533.2022.1.1

Левандівський О.Т.,
д-р екон. наук, доцент,
завідувач кафедри фінансів,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, (м. Івано-Франківськ),
Черневий Ю.І.,
д-р біол. наук, директор,
Прикарпатський фаховий коледж лісового
господарства та туризму, (м. Івано-Франківськ),
Баланюк І.Ф.,
д-р екон. наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, (м. Івано-Франківськ),
Свиноус І.В.,
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Білоцерківський національний аграрний університет

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ В ОБЛІКОВІЙ ПОЛІТИЦІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАЧІВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Levandivskyi O.T.,
dr.sc.(econ.), associate professor,
head at the department of finance,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, (Ivano-Frankivsk),
Chernevyy Yu.I.,
dr.sc.(biol.), director of Precarpathian professional
college of forestry and tourism, (Ivano-Frankivsk),
Balaniuk I.F.,
dr.sc.(econ.), professor, head at the
department of accounting and taxation,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, (Ivano-Frankivsk),
Svynous I.V.,
dr.sc.(econ.), professor, professor at
the department of accounting and taxation,
Bila Tserkva National Agrarian University

BANK LENDING IN THE ACCOUNTING POLICY OF LAND USERS OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE ECONOMY OF UKRAINE

Постановка проблеми. Аграрний сектор економіки є стратегічно важливою галуззю, оскільки дає змогу вирішувати питання продовольчої безпеки країни. Провідна роль у виробництві сільськогосподарської продукції належить землекористувачам. Через специфічні особливості ведення сільськогосподарської діяльності, вони змушені активно співпрацювати з фінансово-кредитними інституціями. Сезонність виробництва, кліматичні умови, тривалий цикл виробництва та відсутність

вільних коштів (висока капіталомісткість і низька рентабельність інвестицій) спонукає землекористувачів до залучення зовнішніх фінансових ресурсів. Отже, зовнішні запозичення для землекористувачів є необхідністю для ефективної сільськогосподарської діяльності.

До фінансової підтримки землекористувачів належать кредити банків як один із факторів, що впливають на безперервність процесу виробництва сільськогосподарської продукції.

Оскільки аграрний сектор є ризиковим, то більшість комерційних банків неохоче кредитують його. Тобто, чим більший попит на кредит, тим обережніше поведуться банки. Багато банків готові кредитувати лише клієнтів із позитивною кредитною історією і відмовляються від створення стартап-ферм, гальмуючи тим самим їх розвиток [1].

Тому залишається актуальною тематика вивчення стану банківського кредитування землекористувачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці постійно приділяють увагу дослідженням фінансового забезпечення землекористувачів та вирішенню проблем їх фінансової підтримки. В Україні навколо проблем банківського кредитування, державної підтримки в аграрному секторі наукові дослідження ведуться провідними вченими. Баланюк І. розглядає історію проведення земельної реформи в Україні [2]. Лупенко Ю., Бечко П., Бондарук Т., Вовчак О., Колотуха С., Поліщук Н. розкривають засади банківського кредитування аграрного сектору [1; 3–7]; Калетнік Г., Мельник С., Свиноус Н. розглядають стратегічні підходи до державної підтримки інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств [8–10]. Пащенко Ю., Садура О., Агрес О. приділяють увагу лізинговій діяльності в аграрній сфері [11; 12].

Незважаючи на ведення наукової діяльності у цьому напрямку, постійні зміни законодавства та нестабільність економічної ситуації в країні призводять до необхідності подальших досліджень сучасного стану банківського кредитування в Україні та наукового пошуку нових шляхів залучення коштів землекористувачами для сільськогосподарської діяльності.

Постановка завдання. Мета статті – вивчити особливості та стан банківського кредитування землекористувачів аграрного сектору економіки України, а також перспективи його подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аграрний сектор для кожної країни, насамперед, гарантує власну продовольчу безпеку. Він є найбільш перспективним як для внутрішнього, так і для зовнішнього ринків. Поштовхом для цього слугують грошові потоки фінансово-кредитних інституцій.

Частка сільського господарства у ВВП України збільшилася з 7–8 % у 2010–2015 рр. до 10 % у середньому за останні 5 років. Сектор має один з найвищих показників створення доданої вартості серед виробничих видів діяльності (понад 40 % у загальному випуску продукції) [13].

За 9 місяців 2020 р. сільськогосподарські товаровиробники забезпечили 44,2 % всього експорту на загальну суму 15,5 млрд грн [14]. Практично половину доходності країни складає аграрний сектор.

Оскільки сільське господарство є малообіговим сектором (прибуток від економічної діяльності залежить від сезонності, а фінансове забезпечення для ефективного управління необхідне цілий рік), стає зрозумілим, що нормальна стабільна діяльність майже неможлива без зовнішнього фінансування. Через це банківське кредитування є суттєвим джерелом фінансового забезпечення за відсутності вільних обігових коштів. За даними Національного банку України, на банки нашої країни припадає понад три чверті всього кредитного ринку приватного сектору. На початок 2022 р. ліцензію Національного банку України отримали 71 банківська установа, в тому числі 33 банки з іноземним капіталом [15].

Аграрний ринок України характеризується постійним динамізмом, що призводить до зміни тенденції кредитування в агробізнесі. Тому в останні роки банки розробили нові форми фінансування землекористувачів, спрямовані на мінімізацію ризиків та створення оптимальних умов для співпраці.

Спочатку основними ризиками, з якими стикаються банки, які фінансують землекористувачів, є труднощі з прогнозуванням грошових потоків. Коригування їх діяльності вносяться через непередбачувані погодні умови, зміни ринку, проблеми зі збутом, логістикою тощо.

Статистика свідчить, що незважаючи на ризики, банки хочуть кредитувати агробізнес. Комерційні банки тепер надають кредити землекористувачам через програми позик. Основними з них є: кредитування на збільшення обігових коштів (на придбання добрив і худоби, ремонтного обладнання, найманих працівників); кредит на придбання сільськогосподарської техніки; кредити на інвестиційні проекти (на будівництво основних засобів, та придбання обладнання для них). Банківські відсоткові ставки часто залежать від умов конкретного договору (виду кредиту, терміну, валюти, в якій надається кредит, та фінансового стану позичальника).

Провідні вітчизняні банки розуміють перспективи сільськогосподарського кредитування. Тому вони використовують спеціальні програми кредитування землекористувачів, а кредити аграрному сектору становлять 30–50% загального кредитного портфеля цих банків.

За даними Державної казначейської служби України (ДКСУ), в грудні 2021 р. Кабмін надав для низки банків держгарантії на портфельній основі за кредитами для мікро-, малого та середнього бізнесу на 8,084 млрд грн, у т.ч. для Приватбанку – на 2 млрд грн; Ощадбанку – 2 млрд грн;

Укргазбанку – 1,5 млрд грн; Укрексімбанку – 1 млрд грн; Таскомбанку – 600 млн грн; ОТП Банку – 500 млн грн; Піреус Банку – 139 млн грн; банку "Альянс" – 100 млн грн; Кредитвест Банку – 95 млн грн; КІБ – 90 млн грн; МТБ Банку – 30 млн грн; Асвіо Банку – 30 млн грн [16].

За видом економічної діяльності найбільше укладено договорів за кредитами, частково забезпечених державними гарантіями на портфельній основі: у сферах оптової та роздрібною торгівлі (998) видано на загальну суму 2,398 млрд грн, сільського господарства (664) – на 2,150 млрд грн та переробної промисловості (418) – на 1,661 млрд грн [16].

Дані щодо державна підтримка розвитку агропромислового комплексу на 2022 р. подано у табл. 1.

Таблиця 1

Фінансова підтримка заходів в АПК шляхом здешевлення кредитів

Цільове використання кредитів			Розмір компенсації	Обсяг компенсації	Прогнозні результати програми
коротко-строкові	середньострокові	довгострокові	усі позичальники	позичальники, що займаються тваринництвом	
поповнення обігових коштів	поповнення обігових коштів, придбання основних засобів с/г виробництва (в тому числі землі), будівництво і реконструкція виробничих об'єктів с/г призначення та переробки с/г продукції	придбання основних засобів с/г виробництва (в тому числі землі), обладнання для виробництва та переробки с/г продукції, будівництво і реконструкція виробничих об'єктів	оплачують 5% самостійно; компенсація 1,5% облікової ставки НБУ (на дату нарахування відсотків), але не більше розмірів за договором, зменшеної на 5% пунктів	15 млн грн; інші позичальники 5млн грн	4500 отримувачів за кредитами 250 млрд грн прогнозована сума кредитного портфелю 40 млрд грн прогнозована сума здешевлення кредитів

Джерело: [17]

Аналізуючи динаміку обсягів банківських кредитів нефінансовим корпораціям можна зауважити, що за період з 2014 р. по 2018 р. спостерігається тенденція до зростання кредитування. Однак у 2019 р. обсяг кредитування дещо зменшився (на 8 %), що пов'язано з політичною ситуацією в країні. Станом на початок 2022 р. сума наданих банківських кредитів нефінансовим корпораціям склала 761538 млн грн (рис. 1).

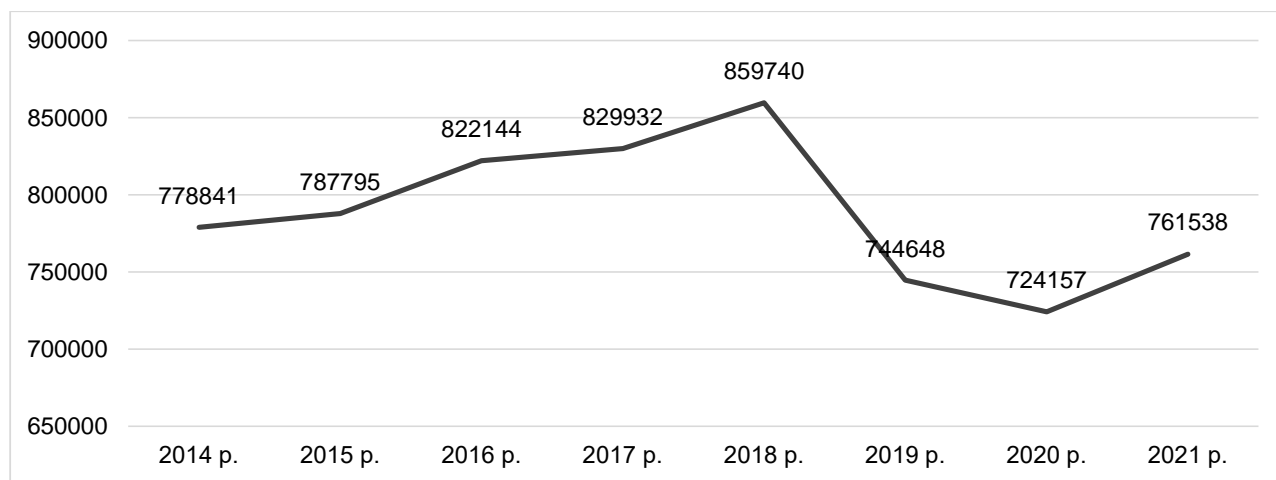

Рис. 1. Динаміка обсягів банківських кредитів, наданих нефінансовим корпораціям

Джерело: [18]

За даними НБУ, на кінець листопада 2021 р. залишки за кредитами на банківських рахунках становили 761538 млн грн, з них 65,16 % – кредити в національній валюті та 34,84 % – в іноземній валюті. При цьому з них лише 81720 млн грн (10,7 %) – кредити сільськогосподарським, лісовим та рибним підприємствам (табл. 2).

Таблиця 2

Кредити, надані нефінансовим організаціям за видами економічної діяльності та строками погашення (залишки на кінець листопада 2021 р.), млн грн

Види економічної діяльності	Усього	У тому числі				
		у грошовому еквіваленті		За терміном надання		
		у національній валюті	в іноземній валюті	до 1 року	від 1 до 5 років	понад 5 років
Усього	761538	496235	265302	431792	240723	89022
Сільське, лісове та рибне господарство	81720	59104	22616	37626	39719	4375

Джерело: [18]

Серед наданих Банком сільськогосподарських кредитів переважають коротко- та середньострокові кредити, а частка довгострокових кредитів становить лише 5,3 %. В основному це пов'язано з негативними інфляційними очікуваннями та політичною нестабільністю в країні.

Крім динаміки кредитування аграрного сектору, доцільно розглянути зміну рентабельності сільського господарства та процентних ставок за кредитами (рис. 2).

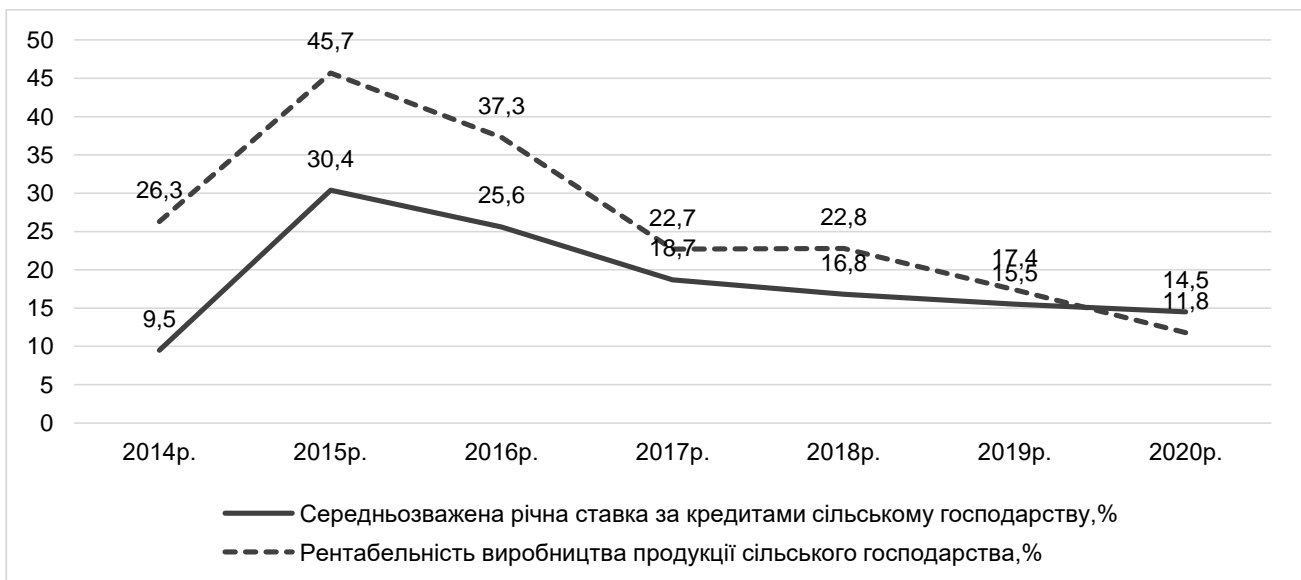

Рис. 2. Рентабельність сільського господарства та процентних ставок за кредитами

Джерело: [19–24]

У досліджуваному періоді за 2014–2019 рр. рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції був вище середньорічної процентної ставки за банківськими кредитами. Тобто землекористувачі могли реінвестувати прибуток у власну діяльність, що позитивно могло вплинути на подальший розвиток їх господарської діяльності. Доцільно зауважити, що у 2020 р. виявився для сільськогосподарських виробників з рентабельністю 11,8 %, що на 2,7 пункти менше проти середньозваженої річної ставки за кредитами сільському господарству. Однак, не дивлячись на таку ситуацію у 2020 р., реінвестуванню прибутку у власну діяльність сприяють державні програми пільгового кредитування аграрного сектору України.

Слід зазначити, що рівень державної підтримки сільського господарства в інших країнах у кілька разів вищий, ніж в Україні. Як показано на рис. 3, найбільша державна фінансова підтримка сільського господарства (на 1 га орної землі) надається в ЄС – 931,7 \$ та Туреччині – 839,2 \$ [15].

Оскільки надання вичерпної інформації про результати діяльності землекористувачів та перспектив їх розвитку є важливим фактором при виборі об'єкта кредитування, виникає необхідність створення ефективної системи фінансово-кредитних інституцій, здатних працювати в напрямку забезпечення сталого розвитку господарств [26].

Вдосконалення системи Державної підтримки землекористувачів та збільшення обсягів їх фінансового забезпечення насамперед позитивно вплине на економічну ефективність сільськогосподарської діяльності та на розвиток аграрного сектору в цілому. Це гарантія продовольчої безпеки держави та можливість зайняти лідируючі позиції у світовій торгівлі.

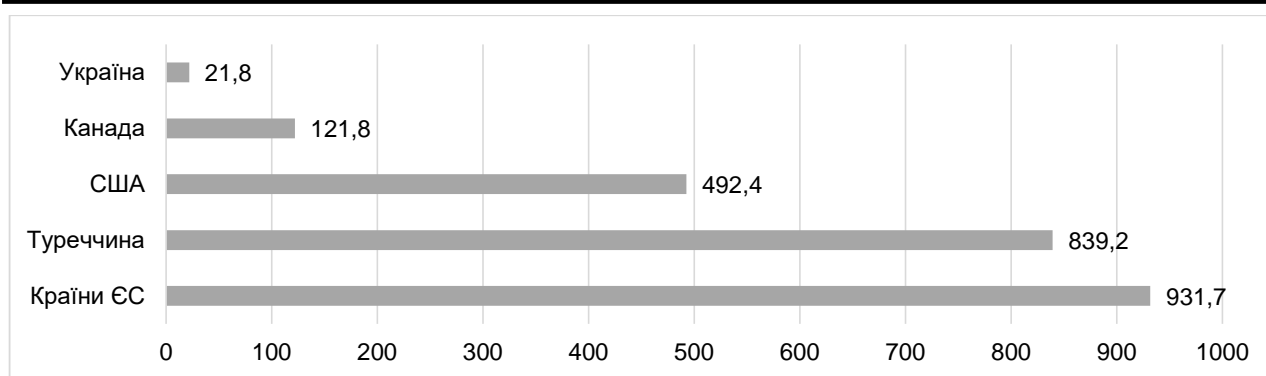

Рис. 3. Державна підтримка сільського господарства в окремих країнах, дол. США на 1 га ріллі

Джерело: [25]

На даний час банківське кредитування землекористувачів включає такі основні завдання:

- управління кредитним ризиком шляхом впровадження удосконаленої діагностики фінансового їх стану;
- розширення програм банківського кредитування землекористувачів, включаючи програми державної підтримки аграрного сектору;
- стимулювання розвитку малих і середніх господарств в аграрному секторі;
- створення сприятливого клімату для інвестицій у сільське господарство.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, підсумовуючи, варто зазначити, що частка сільського господарства в структурі ВВП України становить 10 %, має один з найвищих показників створення доданої вартості серед виробничих видів діяльності (понад 40 % у загальному випуску продукції).

Кредитування є одним з найефективніших варіантів фінансування землекористувачів в розвинених країнах. Провідні вітчизняні банки використовують спеціальні програми кредитування землекористувачів, а кредити аграрному сектору становлять 30–50% загального кредитного портфеля цих банків.

Процес отримання банківських кредитів для сільськогосподарських підприємств залишається досить складним і вимагає від позичальника значного документального оформлення. Водночас, банківські відсоткові ставки все ще залишаються високими, а кредитоспроможність більшості сільськогосподарських товаровиробників незадовільна. Усе це гальмує розвиток банківських кредитів аграрному сектору. Наразі лише 5,3 % отриманих сільськогосподарських кредитів зі строком погашення понад 5 років. Ця тенденція пов'язана в основному з політичною нестабільністю в країні та зростанням інфляції. Той факт, що комерційні банки вимагають значного забезпечення для кредитних договорів, також негативно впливає на заставу позик.

Незважаючи на реалізацію низки програм державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, їх рівень залишається досить низьким порівняно з іншими країнами.

Тому для розвитку банківського кредитування землекористувачів аграрного сектору України необхідно розробити низку заходів та механізмів як з боку держави, так і з боку банків, спрямованих на розвиток співпраці між банківським та аграрним секторами економіки. Серед них – розширення програм банківського кредитування в аграрному секторі за рахунок включення програм державної підтримки землекористувачів та зниження відсоткових ставок за сільськогосподарськими кредитами, а також збільшення державних асигнувань на дешевші кредити та збільшення кредитування малого та середнього аграрного бізнесу тощо. Усі ці заходи дадуть можливість сприяти розвитку землекористувачів аграрного сектору української економіки та створить сприятливий клімат для інвестицій у сільське господарство.

Література

1. Лупенко Ю. О. Банківське кредитування аграрного сектора економіки. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2019. № 16. С. 196-207.
2. Баланюк І. Ф., Іванюк Т. Л. Земельні реформи в Україні: історія проведення. *Економіка АПК*. 2020. № 1. С. 111-120.
3. Бечко П. К., Власюк С. А., Пономаренко О. В., Нагорний В. І. Економічна сутність кредиту і його роль у розвитку банківського кредитування аграрного бізнесу. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2021. Вип. 98(2). С. 41-50.
4. Бондарук Т. Г., Лукашук М. В. Особливості та перспективи банківського кредитування сільського господарства на сучасному етапі розвитку економіки України. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2020. № 3. С. 84-92.

5. Вовчак О. Д., Гальків Л. І., Демчишин М. Я. Стан і проблеми розвитку банківського кредитування сільськогосподарських підприємств України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. Вип. 3(26). С. 30-37.
6. Колотуха С. М., Мельник К. М., Пономаренко О. В. Проблеми фінансово-кредитного забезпечення аграрного сектору економіки. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2021. Вип. 98(2). С. 123-134.
7. Поліщук Н. В. Теоретико-методичні аспекти кредитування підприємств сільського господарства за умов сталого розвитку. *БІЗНЕС-НАВІГАТОР*. 2018. Вип. 1(2). С. 126-129.
8. Калетнік Г. М., Козяр Н. О. Стратегічні підходи до інвестування аграрного сектору України в сучасних умовах розвитку АПК. *Економіка АПК*. 2020. № 12. С. 81-89.
9. Удосконалення заходів державної підтримки інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах трансформаційних процесів / Мельник С. І., Свиноус І. В., Шевчук Г. В., Трофімова Г. В., Зубченко В. В. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 21. С. 10-16.
10. Свиноус Н. І. Управління інвестиційними процесами відтворення ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. *Економіка та управління АПК*. 2021. № 1. С. 166-178.
11. Пащенко Ю. Стан і перспективи функціонування ринку лізингових послуг у сільському господарстві. *Agricultural and resource economics: international scientific e-journal*. 2020. Vol. 6. № 2. С. 91-107.
12. Садура О., Агрес О. Роль лізингової діяльності в аграрній сфері економіки. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Економіка АПК*. 2019. № 26. С. 104-107.
13. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/10/29/679207/> (дата звернення: 04.02.2022).
14. Аграрна незалежність – 30 років від старту: 10% ВВП, 50 млрд грн податків, ринок землі, півмільйона робочих місць. *AgroPolit.com*. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/901-agrarna-nezalejnist--30-rokiv-vid-startu-10-vvp-50-mlrd-grn-podatkov-rinok-zemli-pivmilyona-robochih-mists> (дата звернення: 04.02.2022).
15. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (дата звернення: 05.02.2022).
16. Finbalance. URL: <https://finbalance.com.ua/news/uryad-u-2021-rotsi-nadav-bankam-portfelni-derzhharanti-po-kreditam-dlya-msb-na-81-mlrd-hrn> (дата звернення: 03.02.2022).
17. Держпідтримка АПК на 2022 рік. *AgroPolit.com*. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/933-derzpidtrimka-ark-na-2022-rik> (дата звернення: 04.02.2022).
18. Офіційний портал Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 05.02.2022).
19. За рік рентабельність в АПК зросла практично в два рази. *Pig.UA.info*. URL: <https://pigua.info/uk/post/news-of-ukraine-and-world/za-rik-rentabelnist-v-ark-zrosla-practicno-v-dva-razi-uk> (дата звернення: 04.02.2022).
20. Рентабельності сільського господарства б'є свої рекорди. *AgroPolit.com*. URL: <https://agropolit.com/news/4288-rentabelnosti-silskogo-gospodarstva-bye-svoji-rekordi> (дата звернення: 04.02.2022).
21. Сільське господарство стало найбільш рентабельною галуззю економіки України у 2017 році. *AgroPolit.com*. URL: <https://agropolit.com/news/9334-silske-gospodarstvo-stalo-naybilsh-rentabelnoyu-galuzzyu-ekonomiki-ukrayini-u-2017-rotsi> (дата звернення: 04.02.2022).
22. У НААН назвали рентабельність сільськогосподарської продукції за 2020 рік. *AgroPolit.com*. URL: <https://agropolit.com/news/19612-u-naan-nazvali-rentabelnist-silskogospodarskoyi-produktsiyi-za-2020-rik> (дата звернення: 04.02.2022).
23. Процентні ставки за кредитами. URL: https://bank.gov.ua/files/4-Financial_markets (дата звернення: 05.02.2022).
24. Держпідтримка-2020: Сільгоспвиробникам вже спрямовано майже 503 млн грн на часткову компенсацію відсотків за кредитами. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzpidtrimka-2020-silgospvirobnikam-vzhe-spryamovano-majzhe-503-mln-grn-na-chastkovu-kompensaciyu-vidsotkiv-za-kreditami> (дата звернення: 5.02.2022).
25. Портал Української аграрної конфедерації. URL: <http://agroconf.org> (дата звернення: 06.02.2022).
26. Косик Я. В., Чигрин О. Ю. Глобалізація як закономірність розвитку сучасної економіки України. *Механізм регулювання економіки*. 2011. № 2. С. 191-196.

References

1. Lupenko, Yu.O. (2019), "Bank lending to the agricultural sector of the economy", *Economic Bulletin of NTUU "KPI"*, no. 16, pp. 196–207.
2. Balaniuk, I.F. and Ivaniuk, T.L. (2020), "Land reforms in Ukraine: the history of the economy of agriculture", *Ekonomika APK*, no. 1, pp. 111–120

3. Bechko, P.K., Vlasiuk, S.A., Ponomarenko, O.V. and Nahorni, V.I. (2021), "The economic essence of credit and its role in the development of bank lending to agribusiness", *Collection of scientific works of Uman National University of Horticulture*, Issue 98 (2), pp. 41–50.
4. Bondaruk, T.H. and Lukashuk, M.V. (2020), "Features and prospects of bank lending to agriculture at the present stage of development of Ukraine's economy", *Scientific Bulletin of the National Academy of Statistics, Accounting and Auditing*, no. 3, pp. 84–92.
5. Vovchak, O.D., Halkiv, L.I. and Demchyshyn, M.Ya. (2018), "Status and problems of development of bank lending to agricultural enterprises of Ukraine", *Financial and credit activities: problems of theory and practice*, Iss. 3 (26), pp. 30–37.
6. Kolotukha, S.M., Melnyk, K.M. and Ponomarenko, O.V. (2021), "Problems of financial and credit support of the agricultural sector of the economy", *Collection of scientific works of Uman National University of Horticulture*, Issue. 98 (2), pp. 123–134.
7. Polishchuk, N.V. (2018), "Theoretical and methodological aspects of lending to agricultural enterprises under conditions of sustainable development", *Business navigator*, Iss. 1 (2), pp. 126–129.
8. Kaletnik, H.M. and Koziar, N.O. (2020), "Strategic approaches to investing in the agricultural sector of Ukraine in modern conditions of agro-industrial complex development", *Economics of agro-industrial complex*, no. 12, pp. 81–89.
9. Melnyk, S.I., Svytnous, I.V., Shevchuk, H.V., Trofimova, H.V. and Zubchenko, V.V. (2021), "Improving measures of state support for investment activities of agricultural enterprises in terms of transformation processes", *Investments: practice and experience*, no. 21, pp. 10–16.
10. Swynous, N.I. (2021), "Management of investment processes of reproduction of resource potential of agricultural enterprises", *Economics and management of agro-industrial complex*, no. 1, pp. 166–178.
11. Pashchenko, Yu. (2020), "Status and prospects of the leasing market in agriculture", *Agricultural and resource economics: International scientific e-journal*, Vol. 6, no. 2, pp. 91–107.
12. Sadura, O. and Agres, O. (2019), "The role of leasing in the agricultural sector", *Bulletin of Lviv National Agrarian University. Series: Economics of agro-industrial complex*, no. 26, pp. 104–107.
13. Economic truth, available at: <https://www.althoughda.com.ua/news/2021/10/29/679207/> (access date February 04, 2022).
14. "Agrarian independence - 30 years from the start: 10% of GDP, 50 billion UAH of taxes, land market, half a million jobs", *AgroPolit.com*, available at: <https://agropolit.com/spetsproekty/901-agrarna-nezaleznist--30-rokiv-vid-startu-10-vvp-50-mlrd-grn-podatkov-rinok-zemli-pivmilyona-robochih-mists> (access date February 04, 2022).
15. Ministry of Finance, available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (access date February 05, 2022).
16. Finbalance, available at: <https://finbalance.com.ua/news/uryad-u-2021-rotsi-nadav-bankam-portfelni-derzhharanti-po-kreditam-dlya-msb-na-81-mlrd-hrn> (access date February 03, 2022).
17. "State support of the agro-industrial complex for 2022", *AgroPolit.com*, available at: <https://agropolit.com/spetsproekty/933-derjpidtrimka-apk-na-2022-rik> (access date: February 04, 2022).
18. Official portal of the National Bank of Ukraine, available at: <https://bank.gov.ua> (access date February 05, 2022).
19. "During the year, profitability in the agro-industrial complex has almost doubled", *Pig.UA. info*, available at: <https://pigua.info/uk/post/news-of-ukraine-and-world/za-rik-rentabelnist-v-apk-zroslo-practicno-v-dva-razi-uk> (access date February 04, 2022).
20. "The profitability of agriculture is breaking records", *AgroPolit.com.*, available at: <https://agropolit.com/news/4288-rentabelnosti-silskogo-gospodarstva-bye-svoiyi-rekordi> (access date February 04, 2022).
21. "Agriculture became the most profitable branch of the Ukrainian economy in 2017", *AgroPolit.com.*, available at: <https://agropolit.com/news/9334-silske-gospodarstvo-stalo-naybilsh-rentabelnoyu-galuzzyu-ekonomiki-ukrayini-u-2017-rotsi> (access date February 04, 2022).
22. "NAAS named the profitability of agricultural products in 2020", *AgroPolit.com.*, available at: <https://agropolit.com/news/19612-u-naan-nazvali-rentabelnist-silskogospodarskoyi-produktsiyi-za-2020-rik> (access date February 05, 2022).
23. Interest rates on loans, available at: https://bank.gov.ua/files/4-Financial_markets (access date February 05, 2022).
24. "State Support 2020: Almost UAH 503 million has already been allocated to agricultural producers for partial compensation of interest on loans", *Government portal*, available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhpidtrimka-2020-silgospvirobnikam-vzhe-spryamovano-majzhe-503-mln-grn-na-chastkovu-kompensaciyu-vidsotkiv-za-kreditami> (access date February 05, 2022).
25. Portal of the Ukrainian Agrarian Confederation, available at: <http://agroconf.org> (access date February 06, 2022).
26. Kosyk, Ya.V. and Chyhryn, O.Yu. (2011), "Globalization as a regularity of development of modern economy of Ukraine", *The mechanism of economic regulation*, no. 2, pp. 191–196.